

Искра ТАСЕВСКА ХАЦИ-БОШКОВА

Филолошки факултет „Блаже Конески“

Скопје, Македонија

СЛОВЕНОФИЛСКАТА ИДЕЈА ВО БИОГРАФСКИТЕ ДИСКУРСИ ОД МАКЕДОНСКИОТ 19 ВЕК

Апстракт: Македонската книжевност во 19 век, обележена со најразлични и често противречни тенденции, од втората половина на 19 век почнува да се развива во светлината на словенофилството, особено по формирањето на Словенскиот благотворителен комитет во Москва во 1856 година. Биографските дискурси, чија актуелност станува позначајна во тој период, првенствено поради романтичарските стремежи кон соодветно историско постулирање на значајните моменти, во голема мера ја потврдуваат круцијалната и мошне важната улога која ја има Русија за Македонија во тој период. Наш предмет на интерес претставува најраното биографско сведоштво за браќата Миладиновци, одразено во записот на Александар Рачински, што ќе биде доведено во контекст и на другите биографии за Миладиновци од тој период. Со оглед на неколкуте мошне значајни трудови на професорот Тушевски посветени на словенофилството, нашиот текст има за цел да ги преиспита односите кои постојат во рамките на биографскиот текст (кој противречи на строгото жанровско дефинирање). Биографијата, ако е сфатена како аргумент за соодветно историско истражување, го оневозможува или го отежнува соодветното „естетичко читање“, кое е, сепак, еден од условите за валидна интерпретација на тој текст.

Клучни зборови: словенофилска идеја, биографски дискурси, македонска книжевност во 19 век, Александар Рачински, Кузман Шапкарев.

Словенофилската идеја како една од манифестациите на општословенското движење во периодот на 19 век претставуваше еден аспект од сеопштата потреба да се истакне духовната доминација на Словените на балканските простори. Таа тенденција беше изразена со векови наназад, уште од „Кралството на Словените“ на Мавро Орбини (како што истакнуваат Блаже Конески и Ванчо Тушевски), од „угодниот разговор“ на Андрија Качиќ Миошиќ и од објавувањето на Паисиевата историја. Од друга страна, оваа појава е условена и со општествено-историскиот процес, особено доколку ги земеме предвид променетите односи на Русија и на Турција по Кримската војна и Парискиот договор (1856), по што Русија се стреми кон зачувување на своето културно влијание среде потчинетите словенски земји. Ваквите општествени процеси наоѓаат своја манифестација и во делата на преродбениците од македонскиот 19 век, кои покрај детектирање на настаните, во своите дела се стремат кон детално исцртување на словенските духовни релации, повикувајќи се на етимолошката поврзаност на името Словени со именката „слава“.

Во соодветниот пристап кон македонскиот литературен 19 век, неизбежно се појавува проблемот на правилното аспектирање на различните жанрови кои за првпат се појавуваат во овој период. Тие со својата појава го обележуваат пресвртот од беседничката, просветителска литература од почетокот на векот кон авторската литература, обележена со најразлични елементи. Во таа смисла, Ванчо Тушевски забележува дека автобиографските творби во периодот на преродбата „доживуваат полет“ (Тушевски 2008: 13), осветлувајќи ја културната и општествената средина во која творат авторите. Од друга страна, во современите анализи на автобиографската литература се тендира кон засведочување и маркирање на различните трансформации кои ги отелотворува овој жанр, главно во спојувањето и/или трансформирањето на

веродостојното и фикционалното, како и во соодветното поставување на овој вид дискурс среде т.н. централистички систем на жанровите.

Биографскиот дискурс претставува особено специфична целина во рамките на таканаречените „пишувања за животот“, која се одликува со издиференцирани (ограничени, но и пошироки) карактеристики во споредба со автобиографските творби. Како што истакнуваат Смит и Вотсон (Smith and Watson 2010: 5-9), најважната разлика меѓу биографиите и автобиографиите се состои во заземањето надворешна гледна точка (т.е. онаа на биографот), која соодветно го дефинира субјектот и пишувањето за него. Од една страна, ослободеноста од идентичноста меѓу раскажувачот и ликот дејствува како олеснување, но од друга страна, биографот е оневозможен да ги почувствува минатите настани внатрешно (за разлика од автобиографскиот субјект), па секогаш ги согледува отстрана (онака како што ги гледаат другите луѓе). Смит и Вотсон укажуваат и на различното поимање на времето за биографот, кој може да пишува многу години по смртта на личноста врз база на материјалите до кои доаѓа, додека во автобиографијата тоа не е можно. Токму фактот дека на биографот му се достапни најразлични материјали (архивски, семејни итн.) го дефинира посебниот пристап на раскажувачот кон текстот, кој обично се појавува во трето лице еднина, иако таквите постапки се можни и во автобиографијата, каде идентичноста е, сепак, од поинаков вид.

Од друга страна, Мајкл Бентон (Benton 2009: 1-4), во својата студија за специфичностите на литературната биографија (биографиите на литературните дејци/писатели), ја објаснува неблагородната положба во која била поставена биографијата во почетокот на 20 век од страна на критиката, а од втората половина на 20 век и од страна на теоријата на литературата. Токму „биографската грешка“ упатува на неможноста од конкретно дефинирање на местото на биографијата среде жанровите, бидејќи интерферира меѓу реалното и фикционалното. Бентон ја третира литературната биографија како поджанр, разликувајќи ја од биографиите на политичарите и на познатите личности од различни сфери, бидејќи е обележена со „уметничкиот афинитет меѓу биографот и биографскиот субјект, па со тоа мистеријата на имагинативното пишување се чини уште поблиска“ (Benton 2009: 2). Токму затоа, Бентон зборува за две особено важни категории во секој биографски акт (мотивиран од теориските претпоставки на Розенблат), кои се однесуваат на позицијата на читателот – „еферентна“ и „естетичка“ поставеност на читателот среде биографското дело. Во шемата која ја исцртува Бентон, документарната граѓа е поврзана со историската подлога на текстот, односно со поттикот читателот да му пристапи на текстот од својата „еферентна“ позиција (да чита еферентно), додека „имагинативната емпатија“ меѓу нараторот и ликот го гради дискурсот на приказната, па со тоа го активира и „естетичкото“ читање на читателот.

Ваквите постмодерни аспектирања на проблемот на биографот (или имплицитниот автор) и неговиот однос кон фактографската биографска граѓа се втемелени во постулатите на германскиот историчар и философ Вилхелм Дилтај. Со своите истражувања на начинот на конституирањето на хуманистичките науки, Дилтај во почетокот на 20 век го отвори прашањето за историчноста и историското како модус кој неминовно ги определува и денешните дискусии околу субјективноста, идентитетот и авторската позиција во однос на даден текст. Како што упатува Лаура Маркус (Marcus 1998: 136), она што Кант го направи за природните науки, тоа Дилтај го направи за хуманистичките, потенцирајќи го „разбирањето на значенските манифестации на духот“, кои се врамени во искуството, односно во доживеаното (Erlebnis). Во таа смисла, Маркус го истакнува единството кое е клучно за правилно разбирање на поимот „искуство“ кај Дилтај, а тоа е единството на перцепцијата,

емоцијата и судот. Оттука, Дилтај посебно ја истакнува автобиографијата како клуч за разбирање на движењето на историјата, како и на која било друга културна манифестација. Овој став се надврзува на фактот дека сите животи, на одреден начин, се живеат автобиографски, без оглед на тоа дали од нив изникнува пишан документ или не.

Анализирајќи ги трите клучни автобиографски текстови (автобиографиите на Августин, Русо и Гете), Дилтај заклучува дека во нив е централно прашањето за севкупноста, односно поврзаноста на животот, како и релацијата меѓу темпоралноста како категорија и искусувањето на времето. Со оглед на неговата доминантна насоченост кон историчноста, не зачудува фактот што Гете е определен како најисторичен во споредба со другите автори, тој е оној кој го „исцртува човекот во релација со неговото време“ (Marcus 1998: 141), соодветно на трите елементи од кои се состои „разбирањето“ (Verstehen): значењето, вредноста и целта. Истакнувајќи ја видливата поврзаност на идеите на Дилтај со биографијата на Гете, Лаура Маркус упатува на значајните текстови на Дилтај, кои се однесуваат на биографијата како уметничко и научно дело. Во таа смисла, таа го потцртува статусот на биографијата како дело изведено од автобиографијата, бидејќи биографијата го поместува „изразот кон нивото на разбирањето“. Она што се потцртува како клучна карактеристика на биографијата е способноста за разбирање на туѓиот живот, при што не е валиден критериумот дали станува збор за живот на обична личност или не. Биографијата треба да го исцртува „историското човечко суштество“, чија егзистенција треба да се отелотвори и да продолжи да живее во биографијата. Во перспективата која ја поставува Дилтај, биографијата е точката на преминот од автобиографијата кон историјата, која пак овозможува целосен увид во кохерентноста и континуитетот на историската личност, но и на самиот историски процес.

Вака дефинираната историчност на биографскиот субјект, но и на биографот воопшто има своја манифестација и во Бахтиновите естетички согледувања за позицијата авторот и на ликот во биографскиот дискурс. Со оглед на тоа што поетичките ставови на Бахтин, во голема мера, се поставуваат среде социолошката поетика и марксистичката критика, истакнувањето на доминацијата на историчното, како ефект кој изнедредува од биографскиот дискурс, е повеќе од видно. За Бахтин „биографската форма е најреалистична“ (Bahtin 1991: 164), бидејќи во неа не може да се оствари онакво смисловно и функционално завршување на ликот како во другите дела, па оттука во таквите дела недостигаат „острите граници на карактерот, јасната изолација, завршената и напрегната фабула“. Трансгредиентноста, односно дистанцата (пречекорувањето) меѓу авторот и ликот во биографиите е најспецифична, бидејќи близината на авторот во однос на јунакот е истакната, па во функција на „биографската уметничка вредност“ Бахтин констатира дека е можно поклопување на јунакот и авторот надвор од делото. Неговата типологија подразбира два вида биографии – „авантуристичко-јуначки“ и „социјално-животни“, при што вториот тип „биографски вредности“, т.е. исцртувањето на културниот и на општествениот контекст покрај биографската личност се покарактеристични, во што се гледаат одгласи од ставовите на Дилтај.

Во нашата анализа на биографските дискурси во македонскиот 19 век, првенствено се осврнуваме кон карактеристиките на краткиот биографски текст (некролог) за браќата Миладиновци од Александар Рачински, под наслов „Тажни вести за Македонија“. Професорот Ванчо Тушевски, кој во еден од своите текстови го анализираше трудот на Рачински, притоа приведувајќи го преведен целиот негов текст, забележува дека ова дело е едно од најспецифичните, особено доколку земеме предвид дека се појавува во московското словенофилско списание „Ден“ во 1861 година,

односно „најрано, по речиси шест недели како парастос-помен“ (Тушевски 2008: 97). Истакнувајќи ја доминантната насоченост на биографот при отсликување на ликовите на двајцата преродбеници, Тушевски потцртува дека целиот текст е проникнат со афирмирање на најживите идеи на Рачински, што се гледа во исказите кои изобилуваат со „непосредност, интимност на блиски средби на истомисленици, Словени-словенофили против сè антисловенско“. На овие промислувања се надоврзува неговата анализа на структурните елементи на текстот, кои уште еднаш сведочат за карактеристичната поставеност и важност на биографските дискурси во македонската литература од 19 век.

За детално и правилно истражување на биографскиот дискурс и на неговите специфични обележја, сметаме дека е потребно сопоставување на два текста од истиот период. Во таа смисла, со оглед на поставеноста на Шапкарев како биограф на Миладиновци (ако ја земеме предвид неговата семејна поврзаност со нив), постои можност за анализа на елементите на биографскиот дискурс низ споредба на текстот на Рачински со одредени делови од биографијата на Шапкарев од 1884 година. Во врска со оваа претпоставка, очекуваме дека таквото проследување би можело да ни укаже и на другите видови релации меѓу биографот и биографскиот субјект, како и на начинот на кој се гради ликот во биографскиот дискурс. Со оглед на краткоста на текстот и неговата првична цел (да извести за скорешните настани на автентичен и веродостоен начин), биографијата на Рачински веднаш се осврнува кон детално отсликување на ликовите на двајцата браќа, при што најпрво се задржува на ликот на Константин, кој се аспектира од гледна точка на неговиот духовен хоризонт (оној елемент кој Дилтај го сметаше за најспецифичен и нужен во поставувањето на биографскиот дискурс). Во тоа се гледа историчноста на текстот, но и на биографскиот лик: „Зимата 1856 година во Одеса се појави млад човек, не за зима, бедно облечен, висок, слаб, бледникав, со темни црни очи, со тажен израз на лицето: тоа беше Константин Миладинов, 27-годишно момче, кој завршил студии на Атинскиот универзитет“ (Тушевски 2008: 109). Имено, Рачински го истакнува „тажниот израз на лицето“ на Константин, како и неговата „чисто словенска среќа“ која му овозможила да пристигне во Русија без никакви средства и да се школува. Од друга страна, во биографијата на Шапкарев фокусот е поставен врз исцртувањето на ликот на Димитрија Миладинов, при што предговорот нè информира за целта на текстот, која е поставена пред сè друго (стекнување дополнителни информации за Димитрија Миладинов, за чиј живот се изнесувани најразлични и неточни информации).

Ваквата поставеност на двајцата биографи и нивните имплицитни вредносни стојалишта можат да се објаснат првенствено книжевноисториски, но и од аспект на нивната претпоставена позиција како имплицитни автори во текстот. Со оглед на фактот што релацијата меѓу Шапкарев и Димитрија Миладинов е повеќекратна (семејна, но и професионална), неговата првенствена цел е низ биографскиот дискурс да постигне своевидна рехабилитација на Димитрија Миладинов, чија инволвираност во еден значаен историски настан во периодот на 1858/59 година (т.е. времето на кукушката унија) фрла сенка врз неговото словенофилство. Во таа смисла, исцртувањето на ликот на Константин во биографијата на Шапкарев се појавува како функција на деталното засведочување на ликот на Димитрија, чија пламена природа се изразува низ многубројните конфликти со грчките владици и одлучноста во воведувањето на народниот јазик во училиштата, која му ја пренесува на Константин: „(...) сите денешни учители и малу-многу поучени луѓе во нашите места, зародишот на своето учење – квасот на науката, го имаат од Д. Миладинов. Дури велат кај него учеле покојниот Паранет Пловдивски и брат му, д-р К. Мишајков, како и Партенија, бившиот полјано-кукушки а потем нишавски епископ. Кога по враќањето од Јанина

учителствувал во Охрид, Струга, Кукуш и така натаму, тој со себе го зел најмалиот брат, посмртчето Константин, којшто учел кај него додека било можно пројавувајќи се како еден од одличните ученици“ (Шапкарев 1983: 31).

Гледано од тој аспект, биографијата на Рачински е значајна и поради првенството кое е дадено на отсликувањето на ликот на Константин, не само поради нивните интензивни контакти (и во селото Минино), туку и поради истакнувањето на вредносниот хоризонт врз кој се исцртуваат биографските ликови. Концентрирајќи се на потребата од издигнување на словенското заедништво и неговите највисоки духовни вредности, Рачински го слика ликот на Константин среде најдоминантните атрибути на словенството – духовната величина на руското православие и убавината на рускиот јазик: „Во Киев исто така него го вчудовиди убавината на храмовите. Во света Софија непријатно беше нарушено неговото посматрање од нескромното прашање на клучарот: ’Од Македонија, значи тој е Грк?’ – ’Македонија не е Грција‘ – пламнато одговори Миладинов. ’Грците не зборуваат на бугарски‘“; „Неговите успеси во рускиот јазик, толку сличен на македонскиот, па затоа и тежок за Македонецот, беа извонредни. Тој секако не научи правилно да зборува: грчката синтакса оставила врз неговите усни свој печат, но тој пишувал веќе кон крајот на полугодieto совршено правилно“ (Тушевски 2008: 110). Како дополнување на вака поставениот историски хоризонт, Рачински ја дава и констатацијата за првото причестување на Константин, кое се случува во летото 1857 година, што интерферира со неговиот интерес кон словенската (Рачински вели „старобугарската“) литература, како средиште на „граѓанското образование“ на Словените.

Во врска со отсликувањето на ликот на Константин, кој е целосно поставен во сферата на видливото, надмоќно и потенцирано словенофилство, Рачински дава еден дополнителен елемент, кој Шапкарев во својата биографија само кратко го напоменува, што уште еднаш сведочи за различните постапки кои ги применуваат двајцата биографи. Осврнувајќи се кон Константиновата вдахновеност од словенското величие, Рачински презема дел од неговите ставови за огромното значење на фолклорот за духовната преродба на народот, па дури го дополнува и со хиперболизираната оценка дека мајката на Константин знаела дури 1200 песни. Со изразита романтичарска тенденција се проникнати ставовите на Рачински за убавината на „македонските песни“, кои и самиот ги читал во Археолошкото друштво, каде бил присутен и Исмаил Иванович Срезневски. На таков начин може да се прочита и подоцнежното определување на Константиновата личност како „раздразнителна“, како човек исполнет со „необјаснета тага“, која Рачински ја согледува во контекст на недоволното внимание од научниците за неговиот „зборник од македонски песни“, секако со исклучок на Безсонов и на Белјаев. Кај Шапкарев, работата на браќата врз Зборникот може да се разгледува во врска со проаиретичкиот код на Ролан Барт (Barthes 1990: 18-20), што дополнително го слика ликот на Константин, при што тој ги конципира различните мислења за начинот на кој дејствувал Константин: „Брат му Константин, кој завршувајќи ги науките на московскиот универзитет пред една година беше отишол во Австрија и таму ги напечати познатите народни песни, собрани во Македонија од двајцата браќа од 1854 до 1859 година, во тоа време се наоѓаше во Белград. А штом слушна за братовото фаќање и спроведување, слезе во Цариград за преку своите пријатели да го издејствува неговото ослободување. Но, уви! Наместо да го ослободи брата си, тој самиот падна в колпка!“ Во таа смисла, дообјаснувањето кое го дава Шапкарев, укажувајќи на материјалната состојба на семејството кое ги трошело и последните средства за да дојде до некој фолклорен документ, како и варијантите на некои од песните, само уште еднаш ја потенцираат разликата во перспективите на

двајцата биографи, кои се проектирани во духовниот хоризонт кој го претпоставуваат нивните дела.

При конципирањето на ликот на Димитрија Миладинов, Рачински истакнува еден специфичен детал во историска и во културолошка смисла – нивната средба во Кукуш во зимата 1858 година, притоа потцртувајќи ја првенствено природата на Димитрија како „народен деец“, нешто што ќе го истакнат и подоцнежните биографи: „таму каде грцизмот значи аристократија, изгледот на Д. Миладинов, кој го совладал елинското образование извонредно и не користејќи се со него за своја корист, должен е да предизвика зачудување“ (Тушевски 2008: 113). Во контекст на значенските манифестации на духот, односно во врска со оној аспект кој Дилтај го смета како нужен за биографијата, перспективата на биографот, проникната со духот на времето во кое пишува, до детали го опишува скромниот надворешен изглед на Миладинов, дополнет со изразената романтичарска сликовитост. Тој елемент ја збогатува биографската граѓа, истовремено служејќи како насока во ефективното „естетичко“ читање на биографијата, кое е нужен услов за правилно поставување на биографските факти во сеопштиот културен контекст. Од друга страна, во однос на полемичниот тон на Шапкаревата биографија, може да се забележи дека тој повеќе се задржува на исцртување на ликот на Димитрија во контекст на потенцирањето на веќе афирмираното народно движење, што се гледа во бројните антитези и противречности со кои е обележена неговата природа. Секако, овој пристап кон биографската граѓа е условен и од природата на биографот Шапкарев, насочен првенствено полемички и публицистички.

Слично на Шапкарев, и Рачински се осврнува индиректно кон прашањето за релацијата на Миладинов со кукушаните и со активното унијатско движење во тој период. Како што објаснува Славко Димевски во својата детална студија за унијатското движење (Димевски 1988), желбата на кукушаните била постепено да се внесува народниот јазик во училиштата и во црквата, најпрво без директни конфронтации со епископот Мелетија, но подоцна и преку фактичкото градење на народното училиште во 1858 година (Димевски 1988: 41-67). Со оглед на тоа што нивните многубројни обиди за отстранување на Мелетија од кукушко-полјаниниската епахија не даваат никаков плод, тие се свртуваат кон лазаристичката католичка мисија во Солун, предводена првенствено од француските претставници Боре и Шоде. Од молбата која кукушани ја упатуваат до Тирок, шефот на лазаристичката мисија во Солун, која е потоа препратена и до апостолскиот викар Бринони во Цариград, може да се забележи дека прифаќањето на унијата со католичката црква е првенствено политички акт, чија цел е да се регулира употребата на народниот јазик во црквата и во училиштата, како и обезбедување на сопствен (словенски) архиепископ. Димевски во тој поглед не заборава да напомене дека Рачински и Јужаков токму во овој период пристигнуваат во Кукуш, со цел да ги осуетат обидите на унијатите, носејќи го со себе преводот на книгата од Јоан Флеров, направен од страна на Константин Миладинов.

Во светлината на ваквите општествено-историски процеси, во биографијата на Рачински можеме да забележиме неколку елементи кои сведочат за манифестацијата на словенофилската идеја во врска со ефективното, но и идеолошки прекршеното сликање на ликовите на двајцата преродбеници. Од една страна, Константиновата воодушевеност од православието е истакната како директен поттик за неговиот превод на „Православните црковни братства во југозападна Русија“ од Флеров. Од друга страна, неговиот лик е проникнат со дилемата околу неговото можно прифаќање на унијатството, при што Рачински неколкупати истакнува дека Зборникот се печател со помошта на „латинскиот епископ Штросмаер“, кој му овозможил и да го посети неговиот брат во цариградскиот затвор: „Константин Миладинов во придружба на две

милосрдни сестри, лазаристки, два пати доаѓал кај братот; со нивна помош успеал да се види со него; врските со Штросмаера, кој проповедал ослободување на Словените под знамето на Рим, и помагајќи му на Миладинов да го напечати неговиот зборник“ (Тушевски 2008: 114).

Ваквата поставеност на ликот на Константин среде пошироките општествени процеси може да се забележи и во биографијата на Шапкарев, кој таа оценка ја дополнува со фактот дека во меѓувремето Константин станал австриски поданик, но не успеал да го потврди пасошот на границата и од тие причини ја дочекал истата судбина како и неговиот брат (Шапкарев 1983: 59). Приредувачот Томислав Тодоровски изразува сомневање во однос на овие факти, како и во однос на веројатноста на тврдењето дека турската власт издала „трикратна заповед“ за ослободување на браќата. (Шапкарев 1983: 91). Од друга страна, ликот на Димитрија е поставен како носечки, не само во однос на реafirмирањето и потенцирањето на словенофилската идеја, туку и во врска со дилемите за неговата можна припадност кон национално разбудените стремежи на кукушани. Додека Рајко Жинзифов во својата биографија се труди да ги рехабилитира и потврди сесловенските напори на двајцата браќа, можеби раководен првенствено од емотивната блискост кон нив, кај Рачински е видлива тенденцијата да се демистифицира можната трансформација на Димитрија, кој иако бил народен деец, не дозволил да биде измамен од лагите на унијатите, па дури и „го одбил во Кукуш настапот на лазаристот Боре, спасувајќи ја својата татковина од опасноста на унијата“ (Тушевски 2008: 114). Таква е намерата и на Шапкарев, кој среде објаснувањето за причините за затворањето на Димитрија го внесува наративот (преку формата на т.н. „жив говор“) за Полјаците телеграфисти, кои ја проектираат својата омраза кон Русија и врз Миладинов, чие русофилство било видливо и очигледно (и поради кое, според Шапкарев, најмногу бил осуден на пропаст).

Биографските дискурси во македонската книжевност од 19 век индикативно укажуваат на начинот како се преосмислува словенофилската идеја, истовремено сведочејќи за преминот од биографски кон исторично отсликан лик, за кој детално зборува Дилтај. Во суштина, станува збор за биографско портретирање на едни од најзначајните дејци во македонската преродба, чие соодветно историско аспектирање често се извлекува од овој вид дискурси. Од друга страна, биографскиот дискурс не заборава да нè потсети на активната читателска улога во конструирањето на биографскиот лик, односно онаа нужна надворешна гледна точка (за која зборува Бахтин), која соодветно го обликува и довршува ликот. Активната улога на читателот во овој вид дискурси може особено да се забележи во биографијата на Шапкарев, каде неколкупати, наместа и метакритички, Шапкарев дијалогизира со јавното мислење околу дадени личности или настани, па дури и во однос на можната реинтерпретација на оние елементи кои тој ги смета како единствено веродостојни, секако недоволно свесен и за сопственото преобликување на доживеаното (т.е. на искуството): „Други раскажуваат поинаку за нивната смрт, т.е. дека тие, откако биле ослободени, излегле надвор та кога се виделе и прегрнале двајцата, од љубов не можеле да се разделат еден од друг и стоејќи така извесно време, од прекумерна радост, умреле. Ова раскажување е навистина многу романтично, но не и вистинито. Вистинито е гореизложеното!“ (Шапкарев 1983: 62).

Двата биографски дискурси, кои беа разгледани во врска со зајакнатото словенофилство од втората половина на 19 век, општо земено укажуваат и на нееднаквиот развоен пат на словенофилската идеја среде биографските дискурси од овој период, кои варираат меѓу стремежот за веродостојно отсликување на аргументот и сопствената визија за него, која често е оптоварена со мноштво субјективни и идеолошки обоени ставови од најразличен вид. Тоа е, генерално, она значенско

прекршување за кое станува збор во кој било текст, што, од друга страна, на драстичен начин се потенцира низ биографиите како мошне специфичен жанр.

Користена литература

Димевски, С. 1988. *Македонската борба за црковна и национална самостојност во XIX век (унијатското движење)*. Скопје: Наша книга.

Тушевски, В. 2008. *Нова македонска книжевност*. Скопје: Менора.

Шапкарев, К. 1983. *Браќа Миладиновци (животопис)*, прир. Томислав Годоровски. Скопје: Наша книга.

Bahtin, M. 1991. *Autor i junak u estetskoj aktivnosti*, prev. Aleksandar Badnjarević. Novi Sad: Bratstvo-Jedinstvo.

Barthes, R. 1990. *S/Z*, trans. by Richard Miller. Oxford: Basil Blackwell.

Benton, M. 2009. *Literary Biography, An Introduction*. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Marcus, L. 1998. *Auto/biographical discourses (Criticism, Theory, Practice)*. Manchester and New York: Manchester University Press.

Smith, S. and Watson, J. 2010. *Reading Autobiography, A Guide for Interpreting Life Narratives*. Minneapolis and London: University of Minnesota Press.

Искра Тасевска Хаџи-Бошкова

Словенофилска идеја у биографским дискурсима македонског 19. века (резиме)

Македонска књижевност 19. века је обележена различитим и често контрадикторним тенденцијама. Од друге половине 19. века она се почиње развијати у контексту словенофилске идеје, нарочито након формирања Словенског благотворителног комитета у Москви 1856 године. Биографски дискурси, који су бивали све значајнији у овом периоду, највише због романтичарских тенденција према прецизном историском одређивању, у великој мери истичу круцијалну и особито значајну улогу Русије за Македонију. Наша анализа односи се на најраније биографско сведочанство везано за делатност браће Константине и Димитрије Миладинова, које је написао Александар Рачински, а које ће бити упоређено са другим биографијама о њима. Професор Тушевски пише на тему словенофилства у неколико својих радова, па у том контексту ми преиспитујемо наративне односе који постоје у биографском тексту. Биографија, уколико је схваћена као аргумент за исправно историско истраживање, онемогућава или отежава „естетичко читање“, а што је иначе услов за валидну интерпретацију тог текста.

Кључне речи: словенофилска идеја, биографски дискурси, македонска книжевност у деветнаестом веку, Александар Рачински, Кузман Шапкарев.